

*Na pozíciu prodekan
pre pedagogickú činnosť Právnickej fakulty
Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici
si nový dekan*

*doc. JUDr. Adrián Vaško, PhD.
vybral vedúcu Katedry dejín štátu a práva
a predsedníčku Disciplinárnej komisie
Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici*

doc. JUDr. Ivanu Šoškovú, PhD.

V rozhovore priblížila, ako prispieva k chodu fakulty a aké očakávania má od nových študentov.

Kde začala Vaša cesta vo svete právnych noriem?

V roku 1996 som začala študovať na Právnickej fakulte Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, na päťročnom súvislom štúdiu. Vtedy fakulta fungovala jeden rok, takže sme boli "nadšenci", ktorí išli na novú právnickú fakultu. Štúdium som ukončila v roku 2001.

Keď som bola v poslednom ročníku, vtedajší vedúci katedry dejín štátu a práva ma oslovil, či by som nechcela zostať učiť na fakulte. Dovtedy zabezpečovali výučbu pedagógovia z Košíc alebo Bratislavy. Zároveň sa fakulta snažila zo svojich čerstvých absolventov začať budovať pedagogický zbor.

Ktoré predmety ste mali učiť?

Oslovil ma s tým, že by som mala na starosti rímske právo a svetové dejiny štátu a práva. Povedala som si, že nejaké dva-tri roky zostanem a urobím si malý doktorát (JUDr.). Nakoniec to dopadlo tak, že sa mi učenie zapáčilo a zostala som tu. Takže tu pôsobím ako pedagóg od septembra 2001.

Nepretržite?

Áno, nepretržite.

Mali ste predtým iné plány?

Chcela som ísť pracovať do advokácie. Moja teta bola advokátka, dodnes je ešte aktívna. Mala som od nej prísľub, že by ma zobrala k sebe. Nakoniec jej určité okolnosti nedovolili ma prijať. Rozhodla som sa teda prijať prácu na fakulte. Neskôr som vykonávala aj koncipientskú advokátsku prax u advokáta, niekoľko rokov aj u nej.

Musím povedať, že advokácia je pekná práca. Zaujímavá, ale zároveň náročná, časovo i psychicky. Učarovala mi skôr „vedátorská“ práca a kontakt so študentami. Začala som doktorandské štúdium a neskôr kontinuálnu prípravu na docentúru.

Na našej fakulte?

Áno, mali sme doktorandské štúdium v odbore teória a dejiny štátu a práva. Na tento odbor som sa dala, pretože to bolo tu, na mojej alma mater, ale len v externej forme. Takže som vlastne študovala externé doktorandské štúdium v uvedenom odbore.

Postupne ste sa na fakulte udomácnili a začali Vám pribúdať rôzne funkcie.

Vedúcou katedry som sa stala v roku 2019. Predtým som sa v roku 2014 stala prodekanou pre pedagogickú činnosť, keď bol dekanom profesor Mamojka. To ma naučilo organizátorskej pozícii a zodpovednosti. Katedru dejín štátu a práva vtedy viedol docent Turošík a po ňom docent Jáger.

Docent Jáger v roku 2019 odišiel a docent Turošík ako nový dekan povedal, že posunie pozíciu vedúceho katedry na mňa. Týmto spôsobom som sa dostala do funkcie, ktorú zastávam dodnes. Samozrejme, je to funkcia podliehajúca v pravidelných intervaloch výberovému konaniu, takže podmienkou je uspieť.

Keď Vás vyberú, dostávate sa v hierarchii nad ostatných členov katedry. Volíte autoritatívny alebo priateľský prístup?

Snažím sa o to druhé, zastávam názor, že vtedy autorita príde sama od seba, prirodzene. Od povahy nie som človek, ktorý by niekomu z pozície moci prikazoval, čo má robiť. Svojich kolegov beriem ako erudovaných profesionálov a snažím sa ich len administratívne viesť a korigovať podľa toho, aké má fakulta nastavené úlohy, ale nikomu na katedre nikdy nič neprikazujem. O veciach sa radíme spoločne.

Na druhej strane, na Vašich pleciach máte väčšiu zodpovednosť ako kolegovia.

Vedúca katedry je zodpovedná za chod katedry. Keď majú študenti nejaký problém s pedagógom katedry, mala by som byť takpovediac „prvý styčný dôstojník“, ktorý by mal o probléme vedieť. Očakávam od študenta, že príde za mnou a povie mi, čo sa deje. A ja už to potom riešim s členmi katedry.

Takisto zodpovedám za prerozdelenie úloh, napríklad kto bude učiť koľko hodín, kto organizovať konferenciu, kto podávať grant na ďalší rok a pod. Keď si prerozdeľujeme vedenie záverečných prác, dohliadam, aby boli témy medzi kolegami rozvrhnuté proporcionálne, aby nemal niektorý pedagóg enormne vysokú záťaž a iný zase nízku.

Ďalej, ak by niektorý študent chcel mať vlastnú tému na záverečnú prácu, tak áno, priorita je, aby sa dohodol s pedagógom, u ktorého ju chce písať, ale ako vedúca katedry dávam súhlas a zvažujem, aké má daný pedagóg časové kapacity a či bude vyťaženy optimálne.

K funkcii vedúcej katedry Vám nedávno pribudol aj post predsedníčky Disciplinárnej komisie UMB.

Od 1. septembra 2023 stratili platnosť a účinnosť všetky fakultné predpisy, ktoré dovtedy upravovali disciplinárne komisie a disciplinárne konania na jednotlivých fakultách. Každá fakulta mala dovtedy svoju komisiu. Zároveň pôvodne fungovala aj univerzitná disciplinárna komisia,

ale pôsobila ako druhoінстанčný, odvolací orgán voči fakultným disciplinárnym komisiám.

Po novele vysokoškolského zákona fakultné disciplinárne komisie zanikli a bola vytvorená jedna, celouniverzitná disciplinárna komisia, ktorá je čiastočne kreovaná zo zamestnaneckej časti Akademickiej obce UMB a štyria členovia sú zástupcovia študentov z fakúlt UMB.

Akú činnosť na univerzite zastrešuje?

Disciplinárna komisia UMB posudzuje, či došlo alebo nedošlo k spáchaniu disciplinárnych priestupkov v rámci celej univerzity. Už je to len jeden orgán, ktorý posúdi veci na základe podnetu dekanov fakúlt. Ak sa na fakultách niečo deje, dekaní spracujú návrh na disciplinárnu komisiu a tá potom zaháji disciplinárne konanie, návrh rieši, prerokúva. Svoj návrh rozhodnutia napokon tlmočí dekanovi príslušnej fakulty a dekan vydáva rozhodnutie voči konkrétnemu študentovi.

A aký efekt má podľa vás zrušenie fakultných komisií?

Myslím si, že je to teraz transparentnejšia záležitosť, k riešeniu disciplinárnych priestupkov sa pristupuje jednotným spôsobom na celej UMB a riešenia navrhované celouniverzitným orgánom majú na študentov úplne iný efekt.

Vo fakultnej disciplinárnej komisii ste predtým nepôsobili, teraz ste sa dostali priamo na stoličku predsedníčky Disciplinárnej komisie UMB.

Keď sa obzriem dozadu, ja som sa akosi prirodzene od začiatku svojho pôsobenia na UMB angažovala vo všetkom. Ešte ako odborná asistentka som kandidovala do fakultného senátu PrF UMB, z fakultného senátu som kandidovala do veľkého senátu (Akademického senátu UMB). Takto som sa zoznámila s rôznymi ľuďmi z univerzitného prostredia, stretla som tam veľa kolegov a stali sme sa priateľmi, stretávali sme sa na rôznych zasadnutiach.

Postupne som zistila, že keď bolo niečo potrebné riešiť, vedela som, na koho sa obrátiť, komu zavolať a s kým daný problém komunikovať. Zrazu som zistila, že poznám veľa ľudí z rôznych fakúlt. Následne, keď som dostala prodekansku funkciu, zoznámila som sa s prodekanmi iných fakúlt, bola som častejšie v kontakte s prorektormi či prorektorkami a tiež s pánom rektorom, či už na poradách, oficiálnych akciách a udalostiach.

V novembri 2023 ma pán rektor oslovil s tým, že by bol rád, keby som sa stala členkou a zároveň predsedníčkou celouniverzitnej disciplinárnej komisie. Je to z jeho strany prejav dôvery, takže si to vážim. Je to aj veľká zodpovednosť. Vnímam to však aj z toho uhla pohľadu, že Právnická fakulta má výnimočné zastúpenie v tomto dôležitom univerzitnom orgáne.

A získa právnický prístup.

Aj to. Aj to je zrejme aspekt, ktorý zavážil. Keď teraz vedieme disciplinárne konania a ostatní členovia, ktorí sú s výnimkou nášho študenta Petra Synaka neprávnicami, je naozaj príjemné vidieť, ako členovia komisie oceňujú, keď navrhnem nejaké právnické premyslené, predpismi podložené a vecne vyargumentované rozhodnutie.

Prečo?

Pýtajú sa, na čo to tak ako predsedníčka komisie dopodrobna odôvodňujem a rozpisujem, na čo chcem označiť každý dôkaz. Podľa mňa to tak má byť. Je to profesionálne, ide totiž o závažné veci. Disciplinárna komisia UMB ako celok často navrhujeme pokarhanie študentovi, môžeme mu navrhnúť podmienené alebo absolútne vylúčenie zo štúdia, a to sú citlivé záležitosti.

Keby neboli právne v poriadku, univerzite by mohol vzniknúť problém. Naozaj si na to dávam pozor. Neprávnik by to možno radšej mal v zjednodušenej podobe, ale už zo skúsenosti viem, že keď sa niečo dobre odôvodní, je tam následne málo „priestrelných“ miest.

Načrtli ste, že disciplinárna komisia sa zaoberá disciplinárnymi priestupkami.

Disciplinárnym priestupkom je každé porušenie povinností študenta, ktoré mu vyplývajú zo všeobecne záväzných a univerzitných predpisov, inak aj každé konanie, ktoré je označené v disciplinárnom poriadku univerzity ako priestupok. Každá fakulta má Disciplinárny poriadok UMB zverejnený na svojej stránke.

Máte konkrétny príklad z praxe?

Najčastejšie riešime neuhradenie školného – takýto priestupok sa týka nielen externých študentov, ktorých štúdium je spoplatnené, ale aj denných, ktorí musia platiť za prekročenie štandardnej dĺžky štúdia (dostanú sa do tzv. nadštandardu). Rovnako častými prípadmi sú tiež podozrenia z podvodných konaní, keď napr. študent vydáva prácu niekoho iného za svoju vlastnú, alebo neodkazuje na použité zdroje, čiže keď sa jedná o tzv. plagiátorstvo.

Za vážny podvod môže byť tiež považované, keď niekto podvádza na skúške, má odposluch v ušiach, či evidentne opisuje a je pri tom prichytený. Prípadne tiež, keď študent zneužije alebo sfaľšuje doklady, s ktorými sa uchádza o sociálne zvýhodnenie, štipendium či podporu, a zistí sa, že klamal.

Môže disciplinárna komisia riešiť aj nevhodné správanie študenta?

Za disciplinárny priestupok sa považuje správanie, ktoré je v rozpore s dobrými mravmi, slušnosťou alebo etikou. Môže ísť o slovné napádanie, či už spolužiakov, pedagógov či akéhokoľvek zamestnanca na akademickej pôde.

Pokiaľ by napríklad študent napádal pedagóga na verejnosti, stále to rieši disciplinárna komisia?

Áno, keďže by išlo o priestupok spáchaný na osobe, ktorá je členom akademickej obce UMB alebo zamestnancom UMB, pretože študent univerzity sa má k takýmto (a samozrejme vo všeobecnosti k hocikomu) správať slušne bez ohľadu na to, kde sa nachádza. Priestupok je spáchaný verejne, ak je spáchaný pred dvomi a viac súčasne prítomnými osobami. Pokiaľ by to pedagóg alebo zamestnanec UMB vyhodnotil tak, že nepatričné správanie sa študenta je zásahom do jeho práva na ochranu osobnosti, ktorý mu je spôsobilý privodiť následok zníženia jeho dôstojnosti, vážnosti v spoločnosti alebo inú vážnu ujmu, potom môže dať podnet. Ak by chcel situáciu so študentom preriešiť, disciplinárna komisia sa ňou musí zaoberať.

Disciplinárna komisia ale nie je jediná, ktorá sa môže podobnými prípadmi zaoberať.

Je úzka hranica medzi tým, čo má riešiť Disciplinárna komisia UMB a čo Etická komisia UMB. Nevylučuje sa možnosť oboch, ale Disciplinárna komisia rieši vyslovene v Disciplinárnom poriadku UMB uvedené priestupky študentov, ktorí porušia svoje povinnosti. Etická komisia UMB už môže riešiť nielen etické prehrešky študentov, ale aj neetické správanie každého člena akademickej pôdy, t.j. aj pedagógov, resp. zamestnancov UMB.

A aké dôsledky má pre študenta začaté disciplinárne konanie?

Podľa nového Študijného poriadku UMB (účinnosť nadobúda 1.9.2024) platí, že ak študent nevyhoví na skúške na riadnom termíne z určitého predmetu a v súvislosti s týmto predmetom bude voči nemu začaté disciplinárne konanie, potom nemá právo ísť na opravný termín. Tiež ak je voči študentovi vedené disciplinárne konanie, nemôže vykonať štátnu záverečnú skúšku. Ide o opatrenia, ako zabrániť študentom podozrivým zo spáchania disciplinárneho priestupku ukončiť ich študijné povinnosti bez vyvodenia potenciálnych následkov. Až prax ukázala, ako veci postupne vylepšovať.

Prejdime k poslednej, najnovšej funkcii, ktorú zastávate. Po svojom zvolení sa ujal funkcie dekana docent Vaško a na pozíciu prodekanke pre pedagogickú činnosť si vybral Vás. Jeho rozhodnutie ste prijali, na poste však nie ste prvýkrát.

Ja som sa prvýkrát dostala k funkcii prodekanke pre pedagogickú činnosť PrF UMB v roku 2014, keď sa dekanom stal profesor Mamojka. Vtedy ma nadchlo,

že mi dal dôveru na tento dôležitý rezort. Samozrejme, aj veda a výskum sú dôležité, ale pedagogický proces je alfa-omegou na vzdelávacej inštitúcii.

A prečo si vtedy dekan vybral práve Vás?

Viac-menej na odporúčanie viacerých kolegov a referentiek študijného oddelenia. Je totiž veľmi dôležité, ako prodekan riadi študijné oddelenie, lebo toto oddelenie je v zásade oddelenie prvého kontaktu a prodekan musí byť niekto, kto si s nimi rozumie a vie ich organizovať a korigovať. Takže aj oni vyslovili nádej, že by to mohlo dobre fungovať po ľudskej stránke.

Vtedy som sa funkcie vehementne chopila a veľa vecí sme urobili nanovo. Pasovali sme sa s náročným procesom akreditácie, ktorý bol po mnohých, mnohých rokoch v roku 2014 nastavený úplne nanovo.

Keď sa profesor Mamojka v decembri 2017 stal sudcom ústavného súdu, vzdal sa funkcie dekana a nastali nové voľby. Ja som chvíľku viedla fakultu, pretože som ním bola poverenou štatutárnou zástupkyňou. Chvíľku som v úvodzovkách „dekanovala“, ale len do riadnych volieb dekana, ktoré prebehli začiatkom roku 2018.

Funkciu po riadnom zvolení začal vykonávať vtedajší docent, dnes už profesor Turošík.

Áno. Hneď v prvý deň svojho ustanovenia za dekana mi dal v porovnaní s dovtedajším stavom iné podmienky, čo ma pravdupovediac dosť zaskočilo, no povedal mi, že si mám rozmyslieť, či za týchto podmienok budem pre neho naďalej robiť prodekanke. Vyjadril sa, že ak aj nie, má už za mňa náhradné riešenie. Po tejto komunikácii som si povedala, nebudem reagovať prchko, že dokončím svoje riadne štvorročné funkčné obdobie menovanej prodekanke (do septembra 2018) a v priebehu prázdnin sa rozhodnem.

Ako ste sa rozhodli?

Zarezovalo vo mne, že ak chce dekan, aby pozíciu zastával niekto iný, tak to budem rešpektovať. Musím povedať, že mi to v konečnom dôsledku po štyroch rokoch náročnej práce prodekančky aj padlo dobre. Konečne som zasa mala trochu času na seba.

Na pozíciu ste sa však nakoniec ešte za čias dekana Turošíka vrátili o štyri roky neskôr.

Na pozícii prodekanov, skôr prodekaniek pre štúdium sa v krátkych intervaloch striedali rôzni ľudia a zakaždým to niekto chvíľu zastával, a potom išiel na materskú dovolenku, alebo tú funkciu niekto vzal a potom ju položil... Do toho prišli „pandemické časy“, ľudia začali všetko riešiť z domu, osobný kontakt bol náročnejší. Musím uznať, že to bolo pomerne turbulentné.

Dekan Turošík ma v auguste 2022 oslovil s tým, že si uvedomuje, čo sa stalo, ako sa to medzi nami dvoma vzťahovo vyvíjalo... Jeho ponuku som dlho zvažovala, ale povedala som si, že odhodím osobné veci, urobím to pre fakultu a funkciu prodekančky vezmem.

A opäť ste pozíciu opustili o rok neskôr v čase medializovanej kauzy docenta Klimeka.

Osobne zastávam názor, že vedenie fakulty sa ma nezastalo tak, ako by som očakávala. Názorovo sme sa s dekanom rozišli vo vyhodnotení tejto kauzy. A tak z dôvodu mojej ďalšej nedôvery som sa rozhodla tentokrát definitívne prácu prodekančky pod taktovkou dekana Turošíka ukončiť. Povedali sme si to veľmi otvorene, medzi štyrmi očami. Teraz, keď sa situácia zmenila a oslovil ma nový dekan docent Vaško, spolupráci s ním na uvedenej pozícii prodekančky zodpovednej za celé štúdium som otvorená.

Ste pod jeho vedením vo funkcii spokojná?

Zatiaľ našu spoluprácu hodnotím ako veľmi, veľmi dobrú. Dobré sa mi s ním spolupracuje, riešenia sú vecné a to, na čom sa dohodneme, platí. Vyhovuje mi tiež jeho zmysel pre systémovú prácu. V neposlednom rade, sedí mi jeho humorný prístup k životu a k riešeniu každej situácie.

Po všetkých neprijemných skúsenostiach určite máte aj vy očakávania od druhej strany.

Mám rada vecné riešenia. Som človek otvorený, úprimný, myslím, že aj neprijemné veci viem vydiskutovať a kulantne ich vypovedať. V zásade mám rada tímovú prácu, takže keď má dekan

v úmysle niečo urobiť, vždy si ma zavolá a porozprávame sa o tom. Rozoberieme, aké by to mohlo mať následky, a potom spoločným konsenzom prijmemo riešenie, ktoré všetci rešpektujeme.

Fakulta by nemala byť len o tom, že je tu dekan, a potom sú tu ľudia, ktorí vykonávajú jeho príkazy. Vedenie by mal byť tím. To sú moje očakávania. Keď to takto funguje, je tu potenciál, že to bude fungovať dobre a hlavne v pokojnej atmosfére.

Čomu sa ako prodekanka pre pedagogickú činnosť, resp. pre štúdium venujete?

Je toho veľa a práca je priebehovo pestrá. Iné úlohy a povinnosti mám na začiatku akademického roka, iné úlohy a povinnosti mám pri konci zimného semestra a počas skúškového obdobia. Potom začne letný semester, štátnice, koniec letného semestra, skúškové, opravné štátnice. A znova. Ideme v takomto kolobehu.

Ak sa skúsím pridržať „mustry“, ktorú som naznačila, počas začiatku akademického roka dohliadam na organizáciu zápisov, zodpovedám za prípravu rozvrhu hodín. Je tam veľmi intenzívna komunikácia medzi študijným oddelením, pedagógmi a fakultným rozvrhárom. Keď začne semester, dohliadam na to, či ide všetko podľa rozvrhu, či pedagógovia učia, či dodržiavajú pravidlá študijných programov. V prípade, že študenti majú nejaké problémy, žiadosti a po odporúčaní študijných referentiek ma kontaktujú, riešim ich požiadavky. Chodí mi denne značné množstvo e-mailov, snažím sa všetko priebežne vybavovať.

To avšak zrejme nie je efektívny spôsob riešenia problémov.

Chcela by som zdôrazniť, že ak študenti majú problém, bola by som rada, keby rešpektovali určitú – ako sa hovorí - „štábnu kultúru“: totiž osobou prvého kontaktu je vždy študijná referentka, až následne prodekanka a až v konečnom prípade dekan. Takže prosím študentov, aby v prvom rade išli s akýmkoľvek problémom ohľadne štúdia vždy najprv na študijné oddelenie. Študijné referentky im poradia. Až keď referentky vyhodnotia, že je to závažnejšia vec, pošlú študenta za mnou ako prodekankou pre štúdium a ja to riešim v spolupráci s dekanom. Ale mnohí študenti si myslia, že keď napíšu priamo dekanovi, je to záruka toho, že on to bude riešiť „lepšie“ alebo „rýchlejšie“.

A tým zahlcujú vedenie fakulty.

Presne. Obracať sa v bežných záležitostiach štúdia priamo na dekana, je (s výnimkou, kedy to priamo predpokladá Študijný poriadok) neadekvátne. Dekan má veľa iných záležitostí, za ktoré je zodpovedný. V konečnom dôsledku aj tak odovzdá vec mne a ja to riešim so študijným oddelením. Niekedy je teda obracanie sa priamo na dekana skôr kontraproduktívne. Rýchlejšie a efektívnejšie by študent svoju žiadosť vyriešil, keby išiel od študijného oddelenia smerom „hore“ a nie opačne.

A Vám tak zostane viac času na ostatné povinnosti. Čomu sa venujete po skončení zimného semestra?

Keď je skúškové obdobie, dohliadam na priebeh skúšok, riešim prípadné problémy s tým súvisiace. Neskôr začíname organizovať letný semester. V mesiacoch apríl a máj máme štátnice, takže som zodpovedná za ich organizáciu a priebeh. Pomáham dekanovi zostavovať komisie, rozhodujeme o problémoch študentov, kto je pripustený ku štátniciam, kto nie je pripustený. V máji a júni sa tiež venujeme prijímaciemu konaniu na jednotlivé stupne štúdia.

Vo svojej práci máte nepochybne množstvo skúseností s rôznymi študentmi. Aké máte po rokoch skúseností očakávania a predstavy o dobrom študentovi?

Na dnešných študentoch vnímam, že sa všetkého v oficiálnom styku akoby boja. Nevieť prečo. Rozumiem, že sú v novom prostredí a necítia sa komfortne. Ale vždy je im k dispozícii študijné oddelenie. Veď čo je na tom? – prídem, zaklopem, poviem, čo potrebujem riešiť. Študijné oddelenie je tu predsa práve na to, aby študentovi pomohlo. Alebo ho prinajmenšom navigovalo, za kým ísť a ako postupovať.

Mnoho ľudí má však z takýchto vecí odôvodnený strach.

Áno, to chápem. Ale ničoho sa netreba báť. Ak je niekto introvertnejší alebo má problém s prejavom sa, nápomocný mu môže byť aj novo zavádzaný tzv. „buddy“ systém/program. Študenti, ktorí sa už dostali do vyšších ročníkov budú na báze dobrovoľnosti registrovaní v databáze akýchsi pomocníkov a študenti z nižších ročníkov, ktorí si s niečím nevedia dať rady, si môžu spomedzi nich vyhľadať takého „buddyho“ a ten im vysvetlí, za kým ísť a ako veci riešiť. Alebo tu bude možnosť, aby „buddy“ priamo daného študenta sprevádzal a umožnil mu takto v tandeme vybaviť to, čo potrebuje.

Mali by študentom radiť vo všetkom starší študenti alebo niekedy musia vyhľadať personál fakulty?

Veľakrát za mnou príde študent, už keď je takpovediac „po funuse“ a povie mi, že sa pýtal spolužiakov a oni mu poradili, že to má urobiť takto a takto. Lenže rady spolužiakov nie vždy zaručujú korektný postup a, – aj keď niekedy možno dobre mienené, – môžu viesť k určitým nedorozumeniam. Vždy je podľa mňa lepšie, ak idete za nejakým inštitucionálnym pracovníkom, ktorý vás nasmeruje, podľa akých predpisov vec riešiť, alebo za kým ísť, aby sa predišlo pochybeniam.

A ako by mali podľa vás noví študenti pristupovať k študijným povinnostiam?

Ľudia sú rôzni. Ale v zásade, čo sa vždy osvedčuje, je poctivosť. Odporúčam všetkým študentom nehľadať spôsoby, ako niečo obísť a podliezť. Vždy zvyknem študentom hovoriť, aby si štúdium užili a vážili – je to totiž poslednýkrát v živote, kedy dostanete všetky informácie zadarmo...

Treba odchodiť hodiny, nesnažiť sa podvádzať, pravidelne sa pripravovať, a samozrejme popri tom si aj užívať pestrý študentský život a zábavu.

Ďalšia vec je ľudsky, slušne sa k sebe správať. V tomto smere som milo prekvapená, že generácie, ktoré v súčasnosti nastupujú na vysoké školy, sú úctiví a slušní ľudia. Vedia sa pekne vyjadrovať a nezažila som, že by bol niekto vulgárny alebo hrubý. V konečnom dôsledku - to sa aj od budúcich právnikov očakáva, že by to mali byť ľudia na úrovni – odbornej i ľudskej.

Želám všetkým študentom všetko dobré!

i.š.